



נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פְּרֻשֶׁת הַשָּׁבוּעַ הָאֲזִינוּ תשפ"ד

הַמְהַלְכִים או הַעֲמֻדִים?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

יום כיפור, ואנו מנסים להידמות למלאכים, דוחים את הצרכים הגופניים ופורשים מענייני העולם הזה. ועוד יותר, לא רק שאיננו מעדנים את גופנו, אנחנו גם מתענים מכמה בחינות (אין בכך סתירה להבנה שהעינוי הוא חלק ממצוות השבתון).

גם בגדי הלבן רומזים לניסיון להידמות למשרתי עליון.

הניסיון להדמות למלאכים בא לידי ביטוי בפסיקה נוספת של המחבר בשו"ע אורח חיים: "בליל יוה"כ ומחרתו אומרים: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, בקול רם" (סימן תריט סעיף ב). ומסביר שם המשנה ברורה: "דהוא שירת המלאכים וביום הכיפורים גם ישראל דומין למלאכים" (ס"ק ח). מקורם הוא במדרש הבא: "בשעה שעלה משה למרום שמע למלאכי השרת שהיו אומרים להקב"ה 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' והוריד אותה לישראל" (דברים רבה פרשה ב סימן לו).

האם מלאכים עדיפים על בני אדם? ננסה לבחון זאת שוב. המלאכים עסוקים תמיד רק במצוות שבן אדם למקום, שהרי הם משרתי הקב"ה, המכונה גם המקום (הוא מקומו של עולם). לעומתם, בני האדם, בכל פעולה, חייבים לקחת בחשבון גם את ההשלכות על בין אדם לחברו (נדגים זאת באמצעות השאלה: האם לארגן תפילה במנין בזמן טיסה, כאשר יש חשש שזה יפריע לשאר הנוסעים?).

"עבירות שבין אדם לחברו אין יום הכפורים מכפר עד שירצה חברו" כך קבעה המשנה (יומא פ"ח משנה ט), וכן נפסק להלכה (שו"ע או"ח חיים סימן תרו סעיף א). אנו למדים מהלכה יסודית זו, שהרבה יותר קשה לכפר, גם ביום הכיפורים, על עברות בתחום של בין אדם לחברו, מאשר על עברות בתחום של בין אדם למקום.

האחריות המוטלת על האדם, היא תוצאה של הבחירה החופשית הניתנת לו. היהדות איננה מקבלת את הדטרמיניזם, גם לא את הדטרמיניזם התיאולוגי הטוענים כי חיינו של האדם הם תוצאה הכרחית של מצבים או אירועים קודמים.

חז"ל כבר לימדונו שאף על פי שהכל צפוי (לכאורה דטרמיניזם), הרשות נתונה (= בחירה חופשית, עיינו אבות פ"ג משנה טו) והיא המכריעה. יכולת הבחירה הופכת את האדם לישות שיכולה לעלות ולהתעלות באמצעותה. בזה האדם שונה משאר כל הברואים, כולל המלאכים (נבראו ביום שני). לעומת זאת, למלאכים אין בחירה חופשית. מלאך מלשון שליח הפועל בשליחות היוצר, ואינו יכול לשנות ולקבל החלטות בנושא שליחותו. חכמים מבטאים רעיון זה בדרשה על הפסוק הבא: "וַיִּנְתְּנִי לָךְ מְהַלְכִים בֵּין הָעַמֻּדִים

הָאֵלֶּה" (זכריה ג' ז) הם מבארים כי המְהַלְכִים הם בני האדם והַעֲמֻדִים הם המלאכים. לבן האדם יש את היכולת ללכת קדימה (גם אחורה ח"ו), למלאך אין את היכולת הזו, הוא תמיד עומד ונשאר במדרגתו הקבועה.

יום הכיפורים בא ללמדנו שאנו יכולים לנסות להידמות למלאכים העושים בתמידות רצון קונם, רק יום אחד בשנה. בכל שאר הימים אנחנו בני אנוש, שנוצרו מעפר אבל נושאים באחריות ומשתדלים לבחור בטוב. בבחירות שאנו עושים, אנו מחויבים קודם כל להקפיד על 'בין אדם לחברו', שגם הן מצוות שנצטוונו על ידי הקב"ה, ולפיכך הן גם מצוות של בין אדם למקום. לכן, מעצם הענין מתבקש שאי אפשר לבקש, בתחום זה, גם ביום הכיפורים, סליחה רק מהקב"ה בלי לְרַצוֹת את מי שפגענו בו. הקב"ה "יכול" כביכול לוותר ברחמיו, רק על עבירות שבין אדם למקום.

נרחיב עתה את היריעה ונאמר כי רק ביום אחד בשנה, ביום הכיפורים, אנו מנסים להדמות למלאכים העושים תמיד רצון קונם בכל התחומים (לכן הם גם נוהגים כבוד זה בזה, עיינו בראשונים על ישעיהו ו' ב ובספרי 'צפנת ישעיהו' מעוזיה עד אחז, שם). אבל אין כאן רצון ושאיפה להיות מלאכים כל השנה. להיפך, הניסיון להידמות למלאכים ביום הכיפורים בא להדגיש את המחויבות שלנו להשתדל לעשות רצון הבורא, עם הקפדה במצוות של 'בין אדם לחברו', כל ימות השנה.

בתחום זה נשתדל יותר לקראת יום הכיפורים ונמשיך בהשתדלות זו גם לקראת חג הסוכות הבאים עלינו לטובה, כלפי כל אחינו בית ישראל, האתרוגים, הלולבים, ההדסים והערבות. נהיה יותר 'בני אדם' - מאוגדים, מחוברים ומאוחדים, ואז נזכה לשבת בצילא דמהימנותא, כמי שאע"פ שהוא חי בתוך תוכו של עולם החומר, המוקף בפסולת גורן ויקב, הוא מקדש גם אותו.

(לשיעורי הרב יוסף כרמל ביוטיוב)

לְעִילּוֹי זְשַׁמַּת

לע"י הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

הרב ד"ר ג'רי האכבוים י"ח באדר ב' תשפ"ב	מר שמואל וגבי אסתר שמש י"ז בסיון / כ' באב	מר משה וסרצוג כ' בתשרי תשפ"א	פרופ' ישראל אהרוני י"ד בכסלו תשפ"ג	הרב ד"ר ג'רי האכבוים י"ח באדר ב' תשפ"ב
מר יצחק טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א	מר זליג וגבי שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	מר ישראל אהרוני י"ד בכסלו תשפ"ג	מר מאיר וגבי שרה ברנפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	מר שמואל וגבי אסתר שמש י"ז בסיון / כ' באב
הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א	הרב ר' מאיר וגבי שרה ברנפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	הרב שמואל כהן שבט תשפ"א	ר' אליהו כרמל וגבי מלכה טויבע כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט	הרב אשר וגבי סוזן וסרטייל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף
הרב ראובן וחיה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב	הרב שמואל כהן שבט תשפ"א	ר' אליהו כרמל וגבי מלכה טויבע כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט	הרב אשר וגבי סוזן וסרטייל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף
ר' שמואל וגבי רבקה ברנדמן ט"ז בטבת תשפ"ג / ח' באייר תשפ"א	גבי מירה קושיצקי נלב"ע כ"ב בסיון תשפ"ג	ר' שמואל וגבי רבקה ברנדמן ט"ז בטבת תשפ"ג / ח' באייר תשפ"א	ר' אליהו כרמל וגבי מלכה טויבע כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט	הרב אשר וגבי סוזן וסרטייל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף

ארץ חמדה, ע"ר Eretz Hemdah

רח' ברוריה 2, ירושלים 91080 Bruriya St., Jerusalem 91080

Tel: 02-5371485 info@eretzhemdah.org WWW.ERETZHEMDAH.ORG

חֲמַדַּת הַשַּׁבָּת

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית "מורנו" מבית 'ארץ חמדה'

מה מייחד את תוספת יום הכיפורים?¹

הגמרא (מסכת ראש השנה דף ט ע"א) מבררת "שמוסיפין מחול על קודש – מניין?". הגמרא מציעה שני לימודים (בהתאם למחלוקת תנאים המופיעה שם):

א. "בחריש ובקציר תשבות" – רבי עקיבא מסביר שהכוונה היא לחריש המכין לשביעית והקציר של יבול השמיטה שנעשה אחרי שנת השמיטה. כלומר, איסורי החריש והקציר אינם מוגבלים לשנת השמיטה עצמה בלבד, אלא כל מלאכה המשפיעה על יבול השמיטה אסורה גם היא. היה מקום לומר שברגע שנגמרה שנת השמיטה, כל היבול חוזר להיות יבול רגיל, ולא יבול שביעית. הלימוד מהפסוק לימד שהשפעות השמיטה ממשיכות כל עוד היבול נמצא.

ב. "ועיניכם את נפשותיכם בתשעה לחודש בערב, מערב עד ערב תשבתו שבתכם" – יום הכיפורים הוא בעשור לחודש, מדוע נאמר בפסוק שיש להתענות בתשעה לחודש בערב? מכאן רבי ישמעאל לומד שיש להתחיל את הצום מבעוד יום. בגמרא בהמשך מציעים להרחיב את הדין מיום הכיפורים לשאר שבתות וימים טובים. בעלי התוספות והרא"ש אומרים שאכן כל הדרשות הללו מתקבלות להלכה, וישנה חובה מן התורה להוסיף מחול על קודש בכל השבתות והמועדים.

המאירי על הסוגיה אומר שכל הדיון הוא דרבנן, ואין חובה מן התורה להוסיף מן החול על הקודש. דיני תוספת שביעית אכן מחייבים, מצד עצמם, אך אין ללמוד מהם לשאר שבתות ומועדים.

הרמב"ם פוסק את דיני תוספת השביעית, ופוסק בהלכות שביעת עשור שיש חובה להתחיל להתענות לפני יום הכיפורים, שנאמר "בתשעה לחודש בערב". הוא אינו מזכיר בהלכותיו חובה להוסיף על השבת או המועדים, ואף אינו מזכיר חובה לשבות ממלאכה ב-ט' בתשרי.

הרדב"ז אומר שהרמב"ם מביא את מקור הדין, ואינו טורח לפרט את החובה הזאת ביתר המועדים, מפני שזה מובן מאליו. אם ישנה חובה שכזו ביחס לעינויי יום הכיפורים, מן הסתם ישנה חובה דומה ביחס לאיסורי מלאכה, ואם חובה זו תקפה ביחס ליום הכיפורים, מן הסתם היא תקפה גם ביחס לשבתות ומועדים אחרים.

אך אחרונים אחרים (ביניהם המגיד משנה והכסף משנה) מצביעים על כך שאם אכן ישנה חובה שכזו, היה לרמב"ם להזכיר אותה בצורה ברורה. משלא טרח להזכיר חובה שכזו, מסתבר שהוא לא חשב שהיא קיימת. הם מבינים שלפי הרמב"ם יש חובת תוספת שביעית ותוספת עינוי יום הכיפורים, בלבד.

זו קריאה מאוד "שמרנית" ברמב"ם, שאינה מרחיבה מעבר למה שהרמב"ם פסק מפורשות. אך האם ישנו הגיון לכך שחובות התוספת יהיו קיימות רק ביחס לתוספת שביעית ותוספת עינוי ביום הכיפורים בלבד?

נתחיל בעיון בתוספת שביעית. רבי עקיבא מלמדנו שלפירות השביעית יש קדושה גם אחרי שהשנה הסתיימה. זו תוספת מאוד שונה מתוספת שבת שאנו רגילים אליה. כאשר אנו מוסיפים על השבת, אנו מרחיבים את הזמן בו אנו שומרים שבת מעבר לגבולות המוגדרים של השבת. אורך יום השבת הוא 24 שעות, ואנו מקיימים את איסורי המלאכה של השבת במשך 25 שעות. אך איסור הקציר שאחרי השביעית אינו מתייחס לאיסורי עבודה בשדה באופן כללי. מותר לחרוש מיד בצאת השביעית. האיסור מתייחס לעונה החקלאית של אותה השנה, ולכן הפירות נותרים בקדושתם. הוא הדין לאיסור החרשה לפני השביעית. מותר לקטוף את הפירות כאוות נפשנו באותה עת. האיסור הוא רק לחרוש באופן המכין את השנה החקלאית של השביעית. הווה אומר: תוספת השביעית אינה מחייבת להוסיף זמן מחול על הקודש. תוספת השביעית מחייבת להתייחס לכל הפעולות המשפיעות על שנת החקלאות השביעית: הכנת הקרקע לפני, וקטיף הפירות אחריה.

נעבור לתוספת יום הכיפורים.

אבי מורי אמר לי שבזהר עולה השאלה: מדוע בפסוק כתוב "כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה". וכי באיזה יום חשבנו שעלינו להתענות אם לא ביום זה? תשובה: ישנה מחשבה שעלינו לצום מחצות היום של התשיעי, בכדי לחוש את העינוי במשך העשור לחודש כולו. בדרך כלל אנו נכנסים ליום הכיפורים שבעים ודשנים, אחרי שאכלנו ושתינו היטב במשך כל היום. חוויית העינוי מתחילה, בדרך כלל, במשך היום הבא, ולא בערב. היה מקום לחשוב שיש בזה פגיעה בתענית יום הכיפורים, שהרי אין לנו חוויית עינוי. בא הפסוק ולימד אותנו – יש להתענות רק "בעצם היום הזה", ולא להגיע אליו כבר מעונים.

נשוב ללימוד על תוספת יום הכיפורים. התורה דורשת שנצום "בתשיעי בערב". כלומר, יש להפסיק את האכילה זמן מה לפני העשור, לפני "עצם היום הזה". נראה שיש כאן איזון: התורה אינה דורשת שנחוש את הסבל של יום הכיפורים במשך היום כולו, אך עלינו להפסיק לאכול ולשתות זמן מה לפני תחילת הצום, בכדי שבמשך כל "העשור לחודש" תהיה לנו אפשרות לאכול. הבחירה להימנע מאכילה בעשור לחודש, ממש מכניסתו, אינה מכך שזה עתה אכלנו, שהרי הפסקנו לאכול לפני זמן מה, אלא מפני הציווי האלוקי להימנע מאכילה.

המשמעות היא שגם תוספת העינוי ביום הכיפורים שונה מתוספת שבת שאנו רגילים אליה. אין כאן הרחבה של זמן העינוי בעלמא, אלא תוספת זמן המשפיעה על העינוי ביום עצמו. הימנעות ארוכה יותר מאיסורי מלאכה אינה מייצרת חוויה שונה. אך תוספת זמן בו מתענים בהחלט משפיעה על התענית עצמה. מבחינה זו תוספת עינוי ביום הכיפורים דומה יותר לתוספת שביעית. בשביעית אסור להכין את הקרקע (פשוטו כמשמעו) לקראת השביעית, כמו כן ביום הכיפורים יש הגבלה על "הכנת הקרקע" (מטאפורית) לקראת הצום.

נראה שהקב"ה מייצר כאן איזון: מצד אחד, יש לבחור בעינוי במשך כל יום הכיפורים, ולא רק להפסיק את האכילה רגע לפני תחילת הצום. מצד שני, יש כאן גם אמירה ברורה שמטרת יום הכיפורים אינה לסבול. אילו המטרה הייתה לסבול, הקב"ה היה מצווה להימנע מאכילה מספר שעות לפני הצום, ולא חצי שעה קודם לה בלבד. מכאן ברור ש"ועינינתם" אינו מכוון לסבל, אלא להזדמנות להרחיק מעלינו את תענוגי העולם הזה ולדבוק בקב"ה.

¹ הדברים לקוחים בעיקר מתוך [מורנו שבת יחידה 27](#).

ארץ חמדה – קישור לשיעורי "מורנו" בוטיוב

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה, בתוך שאר חולי עם ישראל, של:		
חנה בת אוריה	ניר רפאל בן רחל ברכה	טל שאול בן יפה
נטע בת מלכה	פנינה ציפורה בת מרים	ר' יצחק בן בריינדל גיטה
רבקה בת שרה בלה	הילה צפנת בת שרה טובה	חוה ראנלה בת פיילא
ירחמיאל בן זלטה רבקה	הילל בן תמר שפרה	משה בן רחל
חיים מרדכי פרץ בן אסתר מילכה	אריה יצחק בן גאולה מרים	עובדיה בן אסתר מלכה
אורי לאה בת חיה תמימה	ז'קלין בת רינה	יוסף בן אורית
מאירה בת אסתר	מיכאל אלכסנדר אברהם בן שרה מלכה	ניר יצחק רפאל בן יפה

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה".

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראל של מכון ארץ חמדה.



לרכישה

ארץ חמדה

הרב מרדכי הוכמן

הרמב"ם וגוג ומגוג

בספר יחזקאל ובספר זכריה יש נבואות על מלחמה שתהיה באחרית הימים, שבה יבואו כל הגויים להילחם ביהודים שחזרו לארץ ישראל, וסופם של הגויים ליפול במלחמה הזו. בתקופתנו נראה שכמה מתיאורי המלחמה לא יתכן שיתקיימו. ביחזקאל נאמר (לט, ט): "וַיִּצְאוּ יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲרֹ וְהָשִׁיקוּ בְּנֵשֶׁק וַיִּגְוּ וַיִּצְנְהוּ בְּקִשְׁתֵּי וַיַּחֲצִימוּ וַיִּבְמְקְלוּ יָד וַיִּבְרַמְחוּ וַיַּעֲרֹ בָהֶם אֵשׁ שֶׁבַע שָׁנִים". והרי בעידן המודרני כלי הנשק אינם מיוצרים מעץ אלא מברזל וממתכות אחרות, ואי אפשר להשתמש בכלי הנשק המודרניים בתור חומר בעירה. וקשה לומר שהמלחמה זו כבר התקיימה, שהרי לא ידוע לנו על מלחמה שכל הגויים באו על ירושלים ובסיומה השתמשו בכלי הנשק שלהם כחומר בעירה.

קושי דומה יש בנבואה שבספר זכריה שמסופר בה על הבהמות הרבות שישמשו את הצבא של הגויים ועל סוף הגויים ובהמותיהם (יד, יב-טו): "וְזֹאת תִּהְיֶה הַמַּגִּפָּה אֲשֶׁר יִגַּף ד' אֶת כָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר צָבְאוּ עַל יְרוּשָׁלַם הַמֶּמְקָשׁ בְּשָׂרוֹ וְהוּא עֹמֵד עַל רִגְלָיו וְעֵינָיו תִּמְקְנָה בְּחַרְיָהוּ וְלִשְׁוֹנוֹ תִּמְקְ בְּפִיָּהֶם: ... וְכֵן תִּהְיֶה מַגִּפַּת הַסּוּס הַפָּרָד הַגָּמֶל וְהַחֲמוֹר וְכָל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּמַּחֲנוֹת הַהֵמָּה כַּמַּגִּפָּה הַזֹּאת" והרי בעידן המודרני כבר לא משתמשים בהמות האלו בשימושי מלחמה. וגם לא ידוע לנו על מלחמה שהיתה בעבר שבאו עמים רבים יחד למלחמה על ירושלים ובסיומה הבהמות שלהם מתו במגיפה.

נראה שבתקופתנו צריך להבין שהנבואה על הבערת הנשק של הגויים במשך שבע שנים והנבואה על המגיפה שתהיה לבהמות שבצבאות הגויים נאמרו במשמעות סמלית. ההבנה שכמה מדברי הנביאים בענין הגאולה העתידה נאמרו במשמעות סמלית מופיעה כבר בדברי הרמב"ם (הלכות מלכים יב, א-ב):

"אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם, או יהיה שם חידוש במעשה בראשית, אלא עולם כמנהגו נוהג, וזה שנאמר בישעיה ז' ז'אב עם פֶּבֶשׁ וְנִמְרַ עִם גְּדֵי יִרְבֵּץ' משל וחידה, ענין הדבר שיהיו ישראל יושבין לבטח עם רשעי עכו"ם המשולים כזאב ונמר, ... ובימות המלך המשיח יודע לכל לאי זה דבר היה משל, ומה ענין רמזו בהן. ... אמרו חכמים אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכויות בלבד, יראה מפשוטן של דברי הנביאים, שבתחילת ימות המשיח תהיה מלחמת גוג ומגוג..."

הרמב"ם כותב שיראה מפשוטן של דברי הנביאים שבתחילת ימות המשיח תהיה מלחמת גוג ומגוג, ומשמע מלשון "פשוטן" שלדברי הנביאים בענין מלחמת גוג ומגוג יש עומק נוסף. הבנה שכזו רמוזה גם בדברי הרמב"ם בפרושו למשנה. כדי לבאר את הדברים נצטרך להקדים ולהביא מקורות רבים שמתוכם יתבאר הדברים, וכפי שיתבאר לקמן.

חלק א – לדמותו של זכריה בן הקצב

מדוע רבי זכריה בן הקצב רוצה להישאר בירושלים

במשנה במסכת כתובות (פ"ב מ"ט) מובא מעשה בזכריה בן הקצב, ונראה שהרמב"ם פירש את המעשה במשמעות סמלית. וז"ל המשנה בתוספת ביאור:

"עיר שִׁבְבָשָׁה פְּרָכּוּם (צבא שצר על העיר) – כָּל בְּהֵנוֹת (נשי הכהנים) שִׁנְמָצְאוּ בְּתוֹכָהּ, פְּסוּלוֹת, (אסורות לבעליהן, מחשש שאנסו אותן החיילים, ואשת כהן שנבעלה אפילו באונס, אסורה לו). וְאִם יֵשׁ לָהֶן עֵדִים (שלא נבעלו), אֲפִילוּ עֶבֶד, אֲפִילוּ שְׁפָחָה – הָרִי אֵלוֹ נְאֻמָּנִין. וְאִין נְאֻמָּן אָדָם עַל יְדֵי עֲצָמוֹ, (שתעיד אישה על עצמה שלא נטמאה). אָמַר רַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקָּצֵב הַמְעוֹן הַזֶּה! (נשבע אני במקדש!) לֹא זֶה יָדָה (של אשתי) מִתּוֹךְ יְדֵי מִשְׁעָה שִׁנְכַּנְסוּ גוֹיִם לִירוּשָׁלַיִם וְעַד שִׁיֻּצְאוּ, (וידוע אני שלא אנסוה). אָמְרוּ לוֹ: אִין אָדָם מְעִיד עַל עֲצָמוֹ, (גם הבעל נחשב כאשתו ואינו נאמן להעיד בכך)."

בברייתא שבתלמוד (כתובות דף כז, ב) מסופר שרבי זכריה בן הקצב לא גירש את אשתו אלא היא גרה בדירה נפרדת בתוך חצירו, וכדי שלא יתייחדו בלא עדים היא לא היתה עימו בחצר אלא בנוכחות ילדיהם. המפרשים התקשו מדוע חכמים החמירו בדינם, ונאמרו כמה הסברים והם מובאים בשו"ת יביע אומר (חלק ז, אבהע"ז סימן י). בתפארת ישראל (בועז, על המשנה שם) כתב, שרבי זכריה רצה לקיימה בתור אשתו בפרהסיא כפי שהיה לפני כיבוש ירושלים, ודבר זה אסרו עליו חכמים. הסבר זה מתבקש מהעיון במקרה אחר שהובא בתלמוד (יבמות דף מה, א) באדם שהאמוראים הכריעו בדינו שהוא כשר לנישואין, אלא שרבים החמירו בדינו והוא התקשה לשאת אשה כשירה, ויעצו לו האמוראים שילך למקום שאין מכירים אותו ואת הבעיה שלו וישא שם אשה כשירה. והרי רבי זכריה בן הקצב ואשתו יכלו לנהוג באופן דומה, וללכת למקום שאין מכירים אותם ולחיות שם כאיש ואשתו לכל דבר, שהרי הם יודעים שהיא לא נאנסה ואין להם שום בעיה. ומסתבר כדברי תפארת ישראל, שרבי זכריה רצה להישאר בירושלים ולחיות שם בפרהסיא עם אשתו כזוג רגיל, ודבר זה אסרו עליו חכמים.

אלא שאם כך תמוה מאוד, מדוע התעקש רבי זכריה בן הקצב להמשיך ולהישאר בירושלים. שהרי אם הוא אוהב את אשתו ורוצה להמשיך ולחיות איתה כדאי היה להם לצאת מירושלים למקום שאין מכירים אותם, ושם יחיו יחדיו כאיש ואשתו לכל דבר. נראה שהרמב"ם הניח שקושייה זו היא כה עצומה, עד שיש להבין שהיא קושייה מכוונת שמרמזת לנו שמשנה זו אינה כפשוטה, וכדלקמן.

הקדמת הרמב"ם למשנה

בהקדמת הרמב"ם למשנה הוא מונה את כל התנאים שהוזכרו בששת סדרי המשנה, ואחר כך הוא מונה מתוכם את התנאים שהיו כהנים. הרמב"ם מזכיר את רבי זכריה בן הקצב ברשימה הכוללת של התנאים, אך כאשר הוא מונה את התנאים שהיו כהנים הוא אינו מזכיר את רבי זכריה בן הקצב. אלא שאם כן צריך להבין כיצד פירש הרמב"ם את משנתו. אם רבי זכריה בן הקצב לא היה כהן מדוע אסרו עליו את אשתו. מתבקש שהרמב"ם הבין שמשנתו משלבת בין הלכה ואגדה. ההלכה שיש להסיק מן המשנה ומן הברייתא היא מדוייקת, וכהן אינו נאמן להעיד על אשתו שלא נאנסה. אך המעשה המסופר בה ומפורט בברייתא שבתלמוד הוא מעשה סמלי, והוא בגדר "דְּבָרֵי חֻקִּים וְחִידָתִים". כאמור, כדי לפתור את החידה הזאת צריך להקדים כמה הקדמות, וכדלקמן.

שמות התנאים שזכרו במשנה ובתלמוד

חידושי הרי"ם בספרו 'ספר הזכות' דן במעשה הסתתרות רבי שמעון במערה, והוא מגלה שהתנא רבי יהודה הוא ממשיכו של יהודה בן יעקב אבינו, שהיה ה'יַמְדָּבָר' בפני יוסף, ולכן התגלגלו הדברים והתנא רבי יהודה מונה להיות 'ראש המדברים'. והתנא רבי יוסי ששתק הוא ממשיכו של יוסף בן יעקב ששתק כשאמרו האחים 'עבדך אבינו'. והתנא שמעון 'שגינה' הוא ממשיכו של שמעון 'שגינה' ורדף את יוסף, ומשום שיוסף נאלץ להיות בבור שנים רבות לפיכך נאלץ רבי שמעון להיות במערה שנים רבות. ולכן התגלגלו הדברים לכך שבדורות המאוחרים נקראו התנאים האלו באותם השמות. ניתן להמשיך את הכיוון הזה של ספר הזכות, ולהוסיף שהרמב"ם הבין שהתגלגלו הדברים והתנא רבי זכריה בן הקצב נקרא בשם זה משום שהוא היה ממשיכו של הנביא זכריה, ומטעם זה התגלגלו הדברים והוא נקרא גם 'בן הקצב'. והספור שמסופר עליו במשנה לא התרחש ממש, שהרי הוא לא היה כהן, אך המשנה מספרת עליו ספור סמלי, כדי שמתוכו נבין את נבואת זכריה הנביא. ובהסבר הדברים נרחיב לקמן.

פרק הסיום של ספר זכריה

בפרק הסיום של ספר זכריה (פרק יד, הפטרת יום א סוכות) מסופר על מלחמה עתידית של הגויים על ירושלים. ומסופר שם שבתחילה הגויים כובשים את ירושלים ואונסים את הנשים: "וְאֶסְפְּתִי אֶת כָּל הַגּוֹיִם אֶל יְרוּשָׁלַם לְמִלְחָמָה וְנִלְכְּדָה הָעִיר וְנִשְׁפוּ הַבָּתִּים וְהַנְּשִׁים (תשגלנה) [תִּשְׁכַּבְנָה] וְיִצְא חֲצֵי הָעִיר בְּגוֹלָה וְיִתֵּר הָעָם לֹא יִכְרֹת מִן הָעִיר: ". המעשה המובא במשנה שמספר שהגויים כבשו את ירושלים ויש חשד שמא הם אנסו את אשתו של רבי זכריה בן הקצב - מקביל לנבואה זו על הגויים שכבשו את ירושלים ואנסו את הנשים. בהמשך מוזכר שדי' יכה במגיפה את הגויים ואת בהמותיהם, והגויים שיישארו יבואו לחוג את חג הסוכות. ולאחר מכן מסופר שיצטרכו סירים רבים לבישול הזבחים: "וְהָיָה כָּל סִיר בְּירוּשָׁלַם וּבִיהוּדָה קָדוֹשׁ לְד' צְבָאוֹת וּבָאוּ כָּל הַזְּבָחִים וְלָקְחוּ מֵהֶם וּבְשָׁלוּ בָהֶם...". וצריך להבין מדוע כל סיר ביהודה יהיה קדוש לדי' והזבחים יבשלו בו. לפי ההלכה בשר קרבנות השלמים נאכל רק בתוך העיר ירושלים, ולא בארץ יהודה שמחוץ לה. ומדוע יהיה בעתיד כל סיר ביהודה קדוש לה? ¹ ובכלל קשה, אם כל סיר ביהודה יהיה קדוש באילו סירים יבשלו את מאכלי החולין?! מה פשר החידה הזו שבנבואת זכריה?

גילוי צד קדושה בתאוה לאכול בשר

מחמת קושיות אלו מתבקש, שהסירים שבארץ יהודה לא ישמשו לאכילת בשר קרבנות שלמים אלא לאכילת בשר רגיל (חולין) שמותר לאוכלו גם מחוץ לירושלים. וכוונת זכריה היא שלעתיד לבוא יתייחסו לתאוות אכילת בשר חולין (בשר רגיל) בתור תאוה קדושה, ותושבי ירושלים ויהודה ירצו לסייע בידי האנשים זובחי הבהמות, ולכן יתירו להם לקחת סירים מחצרות הבתים כדי שיוכלו לבשל בהם את הבשר שהם זובחים.

הבנה זו מסבירה את המשמעות הסמלית של השם 'זכריה בן הקצב', 'הקצב' הוא איש שעוסק באספקת בשר חולין, וכיוון שסוף נבואת זכריה מגלה צד של קדושה בתאוות אכילת בשר חולין לפיכך מכונה כאן הנביא זכריה בכינוי 'הקצב'. והתגלגלו הדברים והתנא שהוא ממשיך דרכו של הנביא זכריה (=הקצב) - נקרא בשם 'זכריה בן הקצב'.

'תאוות הבשר' מסמלת באופן כללי אי-הסתפקות במועט ו'תאוות עשירות'. ומעתה גם מה שנאמר באותה הנבואה "ביום ההוא יהיה על מצלות הסוס קדש לד' ", אין הכוונה שהמילים האלו יהיו כתובות ממש על הפעמונים (מצלות) שעל הסוס. הפעמונים שעל הסוס מסמלים את התאוה של העשיר שהאנשים ישימו לב לעשירותו. ולעיתים לבוא יגלו שלתאוה המגונה הזו - 'תאוות הפגנת העשירות' - יש צד של קדושה. ואמנם כתוב בקהלת (ד, ד): "וְרֵאִיתִי אֲנִי אֶת כָּל עֵמֶל וְאֶת כָּל פְּשָׁרוֹן הַמַּעֲשָׂה כִּי הִיא קִנְיָת אִישׁ מֵרֵעֵהוּ גַם זֶה הִבֵּל וְרֵעוּת רֹחַ". אך כיוון שה'הבל' של הפגנת העשירות הוא זה שמפתח את העולם, לכן לעתיד לבוא יתייחסו אל ה'הבל' הזה בתור תאוה קדושה. יש צדיקים שרואים בעיניהם הרוחניות אותיות שם הוי"ה על דברים שנעשו לשם מצווה², ולעיתים לבוא יהיו כאלו שיראו בעיניהם הרוחניות את אותיות שם הוי"ה כתובות גם על "מצלות הסוס" של העשירים. מי שיש להם עיני בשר רואים את המילים "קדש לד'" רק על טס הזהב שבמצח הכהן הגדול בעת שהוא במקדש, אך לעתיד לבוא יהיו כאלו שיזכו לימשקים רוחניות גבוהות ביותר³, ויזכו לראות גם על המקום המרוחק - על "מצלות הסוס" שמסמלות את תאוות הפגנת העשירות.

כאמור, השם 'זכריה בן הקצב' מרמז שנבואת זכריה בענין 'סיר לבישול בשר' שיהיה "קדש לד' צבאות" - אינה כפשוטה! הבנה זו מובילה לאפשרות שגם האמור בתחילת הנבואה, בענין הגויים שכובשים את ירושלים ואונסים את הנשים אינה כפשוטה. ולכן מרמז המעשה המובא במשנה, ב'זכריה בן הקצב' שמעיד שהגויים שכבשו את ירושלים לא אנסו את אשתו. הבנת משמעות מלחמות הגויים כנגד ירושלים כרוכה בהבנת כמה פרשיות עמומות בתורה שקשורות לתאוות אכילת בשר. וכדלקמן.

חלק ב – פרשיות בתורה שקשורות לתאוות אכילת בשר ועשירות

תאוות אכילת הבשר בתורה

בספר שמות מסופר שכחודש לאחר שישאל יצאו ממצרים, הם התלוננו שהם מתגעגעים ל'סיר הבשר' ולאכילת לחם – "בְּשִׁבְתֵּנוּ עַל סִיר הַבֶּשֶׂר בְּאֶכְלֵנוּ לֶחֶם לְשִׁבְעֵי". הקב"ה נענה לצרכיהם והעניק להם את המן במקום הלחם, ואת הַשֶּׁלֶוֹ במקום הבשר. בספר במדבר מסופר שכעבור כשנה, לאחר בניית המשכן, כשבני ישראל החלו במסעם לארץ ישראל הם אכלו את המן בלבד, והם התאוו לאכול בשר. בתחילה מסופר (במדבר יא): "וַיְהִי הָעַם כְּמִתְאַנְּנִים רַע בְּאֶזְנֵי ד' וַיִּשְׁמַע ד' וַיַּחַר אַפּוֹ וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ ד' וַתֹּאכַל בְּקֶצֶה הַמַּחֲנֶה". ובהמשך מסופר "וְהָאֶסְפָּסֶף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הַתְּאֵוִי תִּאָּוֶה וַיִּשְׁבּוּ וַיִּכְבּוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יֵאֲכַלֵּנוּ בֶּשֶׂר". לבסוף נענה ד' לבקשתם, ואמר למשה לאסוף שבעים איש מזקני ישראל, ואז ד' המטיר להם שֶׁלֶוֹ, והמתאוים אכלו מהשֶׁלֶוֹ - ומתו.

ותמוה, אם תאוות אכילת הבשר היא כה גרועה, מדוע ד' הסכים להוריד להם את השליו בשנה הראשונה, ומדוע הם לא מתו כבר אז בעת שאכלוהו. בספר תהילים (עח) משמע שזו **חידה קדמונית** ומשמע שם שהם מתו כבר בפעם הראשונה³. גם בתלמוד⁴ משמע, שכל מה שארע בירידת השֶׁלֶוֹ בפעם השניה ארע כבר בפעם הראשונה. אולם, אם השֶׁלֶוֹ הרג בישראל כבר בפעם הראשונה, מדוע הם לא חששו ואכלו מהשֶׁלֶוֹ כאשר הוא ירד בשנית כעבור שנה?

בילקוט שמעוני (תורה, תשלב) מובאת מסורת שמיישבת את הקושי הזה: "וַיְהִי הָעַם כְּמִתְאֻנְּנִים". מימיהם לא חטאו חטא גמור **ולא לקו מכה גמורה...** ילקוט שמעוני אומר שהחטא של 'המתאוונים' שהתאוו - לא היה חטא גמור; ולפיכך הם גם לא נענשו בימכה גמורה - הם לא בערו ממש והם לא מתו ממש. לפי ילקוט שמעוני, גם בפעם הראשונה שהשֶׁלֶוֹ ירד לעם ישראל, בני ישראל 'בערו' ו'מתו' כשהם אכלו אותו. אלא שאז הם לא זכו לראות זאת; והם זכו לראות זאת רק בפעם השניה.

משה ראה בעיניו הרוחניות כבר בפעם הראשונה, שכשהם אוכלים מהשֶׁלֶוֹ הם 'בוערים' ב'אש' של 'תאוות', ושהם נחשבים לאנשים 'מתים'. אך משה הבין שהם עדין לא מסוגלים להגיע למעלתו. ברם לאחר שישראל קבלו את התורה ובנו את המשכן, רצה משה לגמול אותם מאכילת בשר. משה התפלל לד' שיחדל מלשלוח להם את השֶׁלֶוֹ, וד' נענה לו. אך בני ישראל רצו להמשיך ולאכול בשר, ומשה שלא רצה שד' יספק להם בשר נהיה 'קטן אמנה' וישכח' שביכולתו של ד' לספק להם שליו כפי שכבר עשה בסמוך ליציאת מצרים. ד' לא הסכים עם משה ואמר לו לאסוף שבעים זקנים כדי לתת להם בשר. שבעים הזקנים האלו, מייצגים את שבעים העמים של תולדות נוח, והם מייצגים את החשיבה הגויית ואת התאוה הגויית. ד' הסכים שיש מקום לתאוה הגויית של תאוות אכילת בשר גם אצל בני ישראל, ובזכות שבעים הזקנים האלו יהיה בשר לישראל.

כנגד שבעים הזקנים האלו, היו שני זקנים אחרים - אלדד ומידד – שנשארו במחנה והתנבאו. תוכן הנבואות הללו מוזכר בתרגום יונתן שם, ומסופר שמידד התנבא שהשליו יעלה על המחנה ושהוא יהיה לתקלה לישראל, ומסופר ששניהם התנבאו על מלחמת גוג ומגוג.

הנבואה הראשונה על השליו התקיימה באופן מיידי. ד' נענה לבקשת שבעים הזקנים והמטיר שליו לבני ישראל והם אכלוהו. ונבואת מידד התקיימה וד' פקח את עיני ישראל והם ראו שהם 'בוערים' ב'אש' של 'תאוה' לבשר. זו גם המשמעות של המסופר בהמשך "הַבֶּשֶׂר עוֹדְנֵנוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם טָרִם יִפְרֹת וְאֵף ד' חָרָה בָּעַם וַיִּזַּד ד' בָּעַם מִפֶּה רִבְּהּ מְאֹד". כלומר, בני ישראל זכו לקבל את 'המשקפיים הרוחניות' של אלדד ומידד, ולראות שהם נחשבים לאנשים 'מוכים' ו'מתים' בזמן שהם אוכלים בשר למילוי תאוותם.

משמעות קברות התאוה

בהמשך נאמר: "וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא קְבֻרוֹת הַתְּאֵוָה כִּי שָׁם קָבְרוּ אֶת הָעַם הַמִּתְאֻנְּנִים". בני ישראל מתו בכמה מאורעות במדבר ולא מסופר על קבורתם, וסיפור הקבורה מובא רק כאן בסיפור שקשור ל'תאוות הבשר'. משמעות הדבר היא שמשה גילה שם לישראל שהעולם חייב את 'המתים' האלו! ללא האנשים המוכים בתאוות האוכל הטעים והעלאת רמת החיים - העולם לא יתפתח! משה בחן יחד עם ישראל את המקומות (=התפקידים) שקיימים בעולם. ישראל הסכימו ליטול לעצמם את המקומות (=התפקידים) שמתאימים לאנשים 'החיים' - שהוגים בתורה ומתנזרים מתאוות העולם הזה. ואילו את המקומות (=התפקידים) שמתאימים לאנשים 'המתים' הם הותירו לגויים; כדי שהגויים 'המתאוים' - יקברו שם' במשך שנות חייהם ויעסקו בפיתוח הגשמי של העולם. משה קרא למקום שישראל זכו להגיע להשגה הזו בשם 'קְבֻרוֹת הַתְּאֵוָה'. אך בסופו של דבר משה הסכים שיהיו גם אנשים מישראל בתפקיד של 'המתאוים', וכדלקמן.

הַאֲרֵץ הַטְּמֵאָה - וְדַבְרֵי הַסִּיּוּם שֶׁל מֹשֶׁה

משה מת במקום גבוה ב"הר נבו", אולם התורה מספרת שהוא נקבר ב"גיא", שמשמעותו מקום נמוך. הטעם לכך הוא שמה רצה לחנך את בני ישראל להסתפקות במועט, ולכן הוא כינה כמה פעמים את כל עבר הירדן המזרחי בשם ה"גיא", כדי להפנים בקרב ישראל שזהו מקום "נמוך" שנועד עבור הגויים שאמורים לרדוף אחרי העושר והחיבור לארציות. ומאידך ארץ ישראל שמיועדת למסתפקים במועט ולעוסקים ברוחניות, נקראה בפיו "הַקֶּהָר הַטּוֹב", כלומר 'מקום גבוה' וטוב.

אך בני גד ובני ראובן לא הושפעו מהאמצעים החינוכיים של משה. היה להם מקנה רב, והם אכלו מן הבשר של המקנה שלהם, והם רצו להרבות את עושרם ולהישאר בעבר הירדן המזרחי; ובסופו של דבר משה נעתר לדרישתם. לכאורה, היתה בכך נסיגה מההשגה הגבוהה של 'קברות התאוה'. שם - התפקיד של המתאווים נועד עבור הגויים בלבד; ואילו כעת משה הסכים שיהיו גם בעם ישראל אנשים שיעסקו בתפקיד של המתאווים.

בנוסף לכך, בסיום חייו משה פעל באופן שלכאורה - אינו עולה בקנה אחד עם כינויי הגנאי האלו. בנבואת ישעיה (נג, ט) נאמר: **"וַיִּתֶּן אֶת רְשָׁעִים קְבָרוֹ וְאֶת עֲשִׂיר בְּמַתָּיו...";** וחז"ל מבארים שהנבואה הזו מתייחסת למשה.⁵ משה הסכים להיות במותו (בַּמַּתָּיו) - בצד של הרודפים אחרי 'העושר' (וְאֶת עֲשִׂיר). משה לא ביקש שיעבירו את עצמותיו לצד המערבי, והוא הסכים שהקבר שלו יהיה בצד של ה'רשעים' שמקומם בחיים הוא ב'קברות' - בעלי התאוה. בסוף ימיו גילה משה שהוא השתמש אמנם בכינויי גנאי כלפי 'רודפי העושר', כדי לחסום את המתלבטים מלהצטרף אליהם. אולם צריך שיהיו גם בעם ישראל 'רודפי עושר', והם אינם 'רשעים ממש', אלא 'צדיקים' שראוי שייקבר אצלם.

ונמצאו בתורה שלושה שלבים בהתייחסות לתאוות אכילת הבשר ולתאוות העשירות. שלב א: התייחסות שלילית לגמרי לאנשים המתאווים, ומתייחסים אליהם בתור אנשים שד' כועס עליהם וממית אותם, ואין זה חשוב כלל אם זכו לקבורה. שלב ב: התייחסות של 'בדיעבד' - בתור אנשים שהעולם חייב אותם, אלא שהם 'קבורים' בחייהם בתפקיד נחות ('קְבָרוֹת הַתְּאֹוָה'). שלב ג: הכרה בכך ש'המתאווים' נחשבים צדיקים כמו 'עוסקי התורה המסתפקים במועט' - וגם הם אנשים שנמצאים בתפקיד 'חי', ולכן משה הסכים להיקבר איתם ב'גיא'.

חלק ג – הקשר שבין נבואות גוג ומגוג לתאוות אכילת הבשר והעושר

נבואת גוג ומגוג שביחזקאל

כזכור, בתרגום יונתן מובא שאלדד ומידד ניבאו שניהם את נבואות גוג ומגוג. יחזקאל (לח-לט) מרמז לכך⁶ באומרו **"אֲשֶׁר דִּבְרַתִּי בְּיָמַימ קְדָמוּנַימ בְּיַד עֲבָדַי נְבִיאֵי יִשְׂרָאֵל"**. יחזקאל מנבא שבאחרית הימים התחיה של עם ישראל תהיה בכמה שלבים. בשלב הראשון ישראל יחוו 'תאוה' להיות עם "כָּכָל הַגּוֹיִם" - ולהיגאל בדרך גשמית. מאווייהם יתמלאו; ישראל יתלכדו ויחזרו לארצם, הם ינצחו את אויביהם ויהיו עם עשיר: **"וַיֵּשְׁבִי לְבִטַח כָּלֵם ... עִם מְאֻסָּף מְגוֹזִים עֲשֵׂה מְקַנָּה וְקַנְיָן"**. לאחר מכן, יחזקאל רואה את גוג ואת הגויים שעימו - באים כדי להשתלט על ישראל ועל רכושם. אך כשם שאוכלי ה'שָׁלוֹ' לא מתו ממש - כך גוג והגויים לא באים ממש! בשני המקרים מדובר ב'החלפת משקפים'; ובתיאור האירוע באמצעות 'משקפים אחרות'. יחזקאל רואה את גוג והגויים 'באים' כדי לתבוע את נצחונם! האומה הישראלית שקמה בארץ ישראל אינה עוסקת ברוחניות באופן מיוחד והיא דומה לגויים; ובאים הגויים ותובעים 'קנין רוחני' על האומה הזו ועל נכסיה. אך הקב"ה לא יתן לגוג ולגויים את משאלתם. ישראל יעברו תהליכים שמקבילים לשלב של "תבערה" ולשלב של "קברות התאוה". הם יקבלו 'משקפיים רוחניות גבוהות' - וימאסו בחיים של תאוות גשמיות.

יחזקאל מנבא **"וַיִּשְׁלַחְתִּי אֶשׁ בְּמַגּוֹג וּבַיֵּשְׁבֵי הָאֲיִים לְבִטַח וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי ד' "**. ה"אש" היא גורם חשוב גם לאחר הנצחון, ובמשך "שבע" שנים ישתמשו בנשק של האויב כדי להבעיר "אש". משמעות הדבר היא שלאחר שישראל יקבלו 'מנת יתר' של 'ישיבה לבטח'; הם ימאסו בחיים כאלו! ישראל יחבשו את 'המשקפים התורניות', וייתחשו לגויים שכל תאוותם היא 'לשבת לבטח' ולהשיג דברים נוצצים - כמו לאנשים שבוערת בהם 'אש' של 'תאוה גשמית'. הגויים ורכושם קשורים לעולם ה'שבע' שמסמל את עולם הטבע הגשמי; ולכן ישראל יבערו במ "אֶשׁ שְׁבַע שָׁנִים".

גֵּי הָעֵבְרִים קְדָמַת הַיָּם

יחזקאל מנבא שלבסוף גוג והגויים יזכו לקבל קבר בישראל. 'קבורת המתים' שבמלחמת גוג ומגוג דומה לשלב של 'קברות התאוה'. יחזקאל מתאר את מיקום ה'גיא' שישמש לקבורת ה'מתים' - **"גֵּי הָעֵבְרִים קְדָמַת הַיָּם"**. המילים 'קְדָמַת הַיָּם' שולחות אותנו לתיאור הגבול שמפריד בין ארץ ישראל לבין עבר הירדן המזרחי - **"וַיִּמְחָה עַל כַּתְּף יָם כְּנָרַת קְדָמָה: וַיִּרְדּ הַגְּבֹול הַיַּרְדֵּנָה וְהָיוּ תוֹצְאֹתָיו יָם הַמֶּלַח..."**. צדו המזרחי של ים כנרת ושל ים המלח ('קְדָמַת הַיָּם') הוא הצד של 'המתאווים', ומי שעובר לשם עובר ל'מקום נמוך', עובר ליגיא' כפי שקרא לו משה בתורה. ואלו הצד של 'העוסקים ברוחניות' הוא הצד המערבי. יחזקאל אומר - **"בַּיּוֹם הַהוּא אֲתָן לְגוֹג - מְקוֹם שָׁם קְבָר בְּיִשְׂרָאֵל"**; וכונתו לומר שיפעלו להפנים בעם ישראל את הרעיון שהתפקיד של המתאווים הוא 'בית קברות' שמיועד לגויים בלבד. וכפי שחינך משה מתחילה שהצד ה'קדמוני' של הים (עבר הירדן המזרחי) הוא 'גיא' שנועד לגויים כדי שיהיו 'קבורים חיים' בו.

יחזקאל עצר בשלב 'הקבורה', אולם זכריה מנבא על השלב הנוסף שבו יכירו שגם לרודפים אחרי תאוות העושר ואכילת הבשר – תאוות הגויים – יש חלק לעולם הבא. וכפי שיתבאר לקמן.

מלחמת גוג ומגוג בנבואת זכריה

זכריה מנבא על מלחמה עתידית שבה ילחמו הגויים נגד ירושלים, וגם אנשים מיהודה יצטרפו לגויים למלחמה הזו. ה'סוס' סימל בעבר את הפגנת העשירות של אדם. והפתרון לקנאה בגויים ובעושרם הוא להתייחס לכלל הגויים שרודפים אחר העושר בתור 'אנשים מתים' שהוכו ב'שגעון'. ודבר זה מרמז בנבואת זכריה (יב,ד-ה): **"בַּיּוֹם הַהוּא נֶאֱס ד' אֶפְהָ כָּל סוּס בַּתְּמַהוֹן וְרָכְבוֹ בְּשִׁגְעוֹן"**. ריבוי סוגי כלי הרכב של הגויים מעורר קנאה, ולכן יהיה צורך להתייחס אל הגויים העשירים ואל כלי הרכב שלהם בתור 'גופים רקובים': **"הִמְקַ בְּשָׂרוֹ וְהוּא עֹמֵד עַל רַגְלָיו... וְכִן תִּהְיֶה מְגַפַּת הַסּוּס הַפָּרָד הַגָּמֵל וְהַחֲמֹר וְכָל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּמַחְנוֹת הַהֵמָה..."**

ידוע שכל נבואה שנכתבה נצרכה ושייכת לכל הדורות.⁷ בליקוטי מוה"ר"ן (תורה כ) מובא **"שִׁירוּשָׁלַיִם"** שמוזכרת בנבואות השונות מסמלת את **"הלב העליון"** שמשם מתקבלים ביאורי ופירושי התורה:

"...וְלֵב הָעֵלְיוֹן שׁוֹפֵךְ מִימֵי הַבֵּיאֹר בְּיֹתֵר... לֵב הָעֵלְיוֹן בְּבַחִי (יְחֻזְקָא לֵה) זֵאת יְרוּשָׁלַם בְּתוֹךְ הַגּוֹיִם שְׁמִתִּיהָ, וְהִיא לֵב, בְּבַחִי (יִשְׁעִיה מ') דְּבָרוּ עַל לֵב יְרוּשָׁלַם"

מלחמת הגויים לכיבוש ירושלים היא מלחמה שקיימת בכל דור. ה'לב היהודי' הפרטי צריך להשתוקק להתמלא כולו באהבת תורה, וכשהלב הזה רואה את העושר שיש לגויים הוא מקנא בהם ועלול להתפתות ולהשתוקק גם כן לצבירת עושר. ואז מתנתק ה'לב היהודי' הפרטי מ'הלב העליון' (ירושלים) ואינו מקבל ביאורים ופירושים לתורה. אלא שלא רק גויים רודפים אחרי העושר, גם יהודים רודפים אחרי העושר, והלב שמשתוקק לתורה רואה את חבירי היהודים שהצליחו ברדיפתם והעשירו, והוא עלול להתפתות להיות כמותם. דבר זה מתואר בתחילת פרק יד בזכריה: "וְאֶסְפְּתִי אֶת כָּל הַגּוֹיִם אֶל יְרוּשָׁלַם לְמִלְחָמָה וְנִלְכְּדָה הָעִיר וְנִשְׁסוּ הַבָּתִּים וְהַנְּשִׁים (תִּשְׁכַּבְנָה) וְיֵצֵא חֲצֵי הָעִיר בְּגוֹלָה וְיִתֵּר הָעָם לֹא יִכְרֹת מִן הָעִיר". משמעות הדבר היא שחלק גדול מהאנשים בעלי הכשרונות שהיו מסוגלים לקבל ביאורי תורה וללמודם לאחרים, יצאו לרדוף אחר העושר - כמו הגויים - ועזבו את ה'לב העליון' (ירושלים), ודבר זה מתואר במילים: "וְיֵצֵא חֲצֵי הָעִיר בְּגוֹלָה".

הַנְּשִׁים תִּשְׁכַּבְנָה

נבואה זו שנצרכת לכל דור מגלה עוד, שמלבד בעלי הכשרונות ש'גלו מירושלים' למרדף אחר תאוות הגויים, קיימים גם אנשים שאינם בעלי כשרונות, ולא היה צפוי שיקבלו ביאורי תורה מ'הלב העליון' (ירושלים). צפוי היה שהם יהיו 'עמלי מלאכות', ויתמכו כלכלית ב'מתמידים' שמקבלים ביאורי תורה. ואת הזמן הפנוי שנותר ל'עמלי המלאכות' הם ישקיעו בעשיית מעשי חסד בהתנדבות, או בלימוד תורה פשוט בלא לחדש בה. מערכת היחסים שבין 'המתמידים' לבין 'עמלי המלאכות' מתוארת באופן סמלי כמו 'זוג נשוי'. המתמידים הם 'האנשים' שחידושי התורה שלהם מורידים שפע לעולם, והם 'זורעים' אפשרות חדשה לפרנסה, כמבואר בליקוטי מוהר"ן (תורה קנט): "ומי שזוכה ללמוד להשכינה, שלימודו עולה להשכינה, אזי השכינה מקבלת הלימוד התורה ומעלה להשם יתברך, ונמשך מזה שפע, היינו שפע רוחניות ושפע גשמיות...". ואילו 'עמלי המלאכות' הם כביכול 'הנשים' שקולטות את ה'זרע' הזה ומביאות אותו לידי ביטוי בפרנסה מחודשת וכדומה. והמלאכות שהתחדשו מכך נחשבות ל'ילדים' משותפים שלהם.

אין מינון מדוייק כמה זמן צריכים 'עמלי המלאכות' (=הנשים) להשקיע בעיסוק בפרנסה, וכמה זמן בעבודת ה', כגון במעשי חסד בהתנדבות או בלימוד תורה פשוט. אם 'הנשים' קלטו את 'הזרע הרוחני' שלהם מאת 'המתמידים', הזמן המושקע במלאכות שנולדות מכך הוא במינון הנכון, אך פעמים נראה ש'הנשים' (=עמלי המלאכות) רודפים אחרי עושר מיותר, ונראה ש'התאוה הגויית' של תאוות העשירות השתלטה עליהם, והן קלטו 'זרע רוחני' של גויים. דבר זה מתואר בנבואת זכריה במילים "וְנִלְכְּדָה הָעִיר וְנִשְׁסוּ הַבָּתִּים וְהַנְּשִׁים תִּשְׁכַּבְנָה".

רְבִי זְכַרְיָה בֶן הַקָּצֵב וְאִשְׁתּוֹ

מכיוון שאין מינון מדוייק, יתכן שמדובר בחשד שווא, והפרנסות הנוספות ש'הנשים' (=עמלי המלאכות) נמצאים במרדף אחריהן אינן למטרת עושר מיותר, אלא להשגת פרנסה הכרחית. החשדנות הזו מרומזת במעשה המובא במשנה: "אָמַר רַבִּי זְכַרְיָה בֶן הַקָּצֵב הִמְעוֹן הָזֶה! לֹא זֶה יָדָה מִתּוֹךְ יָדַי מְשַׁעָה שֶׁנִּכְנְסוּ גוֹיִם לְיְרוּשָׁלַם וְעַד שֶׁיִּצְאֻ. אָמְרוּ לוֹ: אֵינְךָ מַעֲיֵד עַל עַצְמוֹ".

התנא זְכַרְיָה בֶן הַקָּצֵב מסמל במעשה הזה, 'מתמיד' שמקבל ביאורי תורה מ'הלב העליון' (ירושלים של מעלה) ומכיוון שהוא מתפרנס מאחרים הוא נחשב באופן סמלי ל'כהן'. 'אשתו' של רבי זכריה מסמלת מישהו ש'עמל מלאכות', שיש מי חושדים בו שהוא עמל יותר מדי זמן במלאכות. כלומר, ש'התאוה הגויית' של תאוות העשירות השתלטה על אותה 'אשה', והיא קלטה 'זרע רוחני' של גויים. זכריה בן הקצב, מעיד שהחשד אינו מוצדק, וה'אשה' עמלה במידה הנכונה. אך הוא אינו נאמן לשאר ה'כהנים'. וזכריה בן הקצב מעדיף להישאר ב'ירושלים של מעלה' יחד עם 'אשתו' כשהם חיים בהפרדה. כאמור בתחילת המאמר, אם מדובר ב'זוג נשוי' רגיל, הם היו מרחיקים מירושלים למקום שאין מכירים אותם וממשיכים לחיות כזוג נשוי לכל דבר, שהרי הם יודעים שאין להם שום בעיה. אך כפי שגילה הרמב"ם בהקדמתו לפרוש המשניות זכריה בן הקצב בכלל אינו כהן, ונמצא ש'המעשה' הזה אינו אלא משל. והמשל מבאר, שנבואת זכריה בענין 'הנשים הנשכבות' בירושלים, מסמלת את החשדנות שיש אצל 'הכהנים' (=המתמידים) כלפי 'עמלי המלאכות', שהם חושדים בהם שהם רודפים אחרי עושר מיותר, והתאוה הגויית השתלטה עליהם. חשדנות זו מרומזת גם בהמשך הנבואה בענין "גֵּיא הָרִי" וכדלקמן.

גֵּיא הָרִי

בתורה מסופר שיהושע בן נון ביקש ממשה רבנו שיכלא את אלדד ומידד שהתנבאו במחנה. יהושע היה בטוח שמשה רבנו שהצטרף אל 'שבעים הזקנים' ופעל להשגת בשר, סבור כמוהו שחלק גדול מעם ישראל צריך לרדוף אחר תאוות הבשר ותאוות העשירות כמו הגויים, וזהו מצב של 'ההר הטוב'. ואילו אלדד ומידד שיוצאים נגד 'תאוות הבשר' ישאירו את עם ישראל במצב נחות במצב של 'גיא', ולכן צריך לכלוא אותם כדי שלא יפיצו דעות משובשות. ואילו משה הפתיע את יהושע ואמר לו שהלוואי שכל ישראל יהיו נביאים כמוהם. כלומר, באותה שעה אמר משה שהמצב האידיאלי שהם דורשים מן הצבור הוא המצב שנחשב 'הר', ואילו המצב שיהושע שואף אליו הוא המצב הנמוך של 'גיא'. מאידך בסוף ימיו של משה רבנו, כשהסכים להיקבר ב'גיא' בצד של הרודפים אחרי העושר, התברר שיהושע צודק, שגם זהו צד גבוה, צד של הר.

המצב המבלבל שלא ברור מהו 'הר' ומהו 'גיא' קיים בכל הדורות ומרומז בדברי זכריה: "...וְנִבְקַע הָר הַזֵּיתִים מִחֲצִי מִזְרְחָה וְיָמָה גֵּיא גְדוֹלָה מְאֹד וּמִשׁ חֲצֵי הָהָר צְפוּנָה וְחֲצִי נִגְבָּה: וְנִסְתָּם גֵּיא הָרִי כִּי יִגִּיעַ גֵּי הָרִים אֶל אֶצְל...". כאמור לעיל, נבואה שנכתבה נצרכת בכל דור ודור. וכוונת הנבואה הזו היא שהאנשים שנפשם חשקה לקבל ביאורים מ'לב העליון' יתייחסו בחשדנות לחבריהם שחיים ברמת חיים גבוהה ויהיו סבורים שהם במצב של 'גיא'. ומאידך, יהיו כאלו שעוסקים במלאכות ויהיו סבורים שהם במצב טוב של 'הר', ואילו חבריהם שעמלים בתורה בלבד ואינם מתפרנסים מיגיע כפיהם נמצאים במצב נמוך של 'גיא'. אולם לעתיד לבוא יתבאר הספק, ויתברר שכל אחד נמצא בתפקיד שמתאים לו. וכדלקמן.

הַיָּמִים הַחַיִּים שִׁיֵּצְאוּ מִירוּשָׁלַם

זכריה מנבא שם: "וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יִנְדַע לְדִי לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה וְהָיָה לַעֲרֵב וְהָיָה אֹר: וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יֵצְאוּ מִיָּם חַיִּים מִירוּשָׁלַם חֲצִים אֶל הַיָּם הַקָּדְמוֹנִי וְחֲצִים אֶל הַיָּם הָאֲחֵרוֹן בְּקִיץ וּבְחֹרֶף וְהָיָה". נבואה זו שנצרכת לכל דור כוונתה שרק לעתיד לבוא יתגלה (= 'לַעֲרֵב וְהָיָה אֹר') שאלו שרודפים אחר העושר (ונמצאים כביכול בצד המזרחי של הירדן בצד של 'הגיא') גם הם יונקים את חיותם מ'ירושלים של מעלה'. גם הם 'אנשים חיים' כמו אלו שנמצאים בצד המערבי. ואמנם יחזקאל ניבא שיתייחסו לצד המזרחי ("קִדְמַת הַיָּם") שמסמל רדיפה אחר התאוות, כמו ל'בית קברות' שנועד רק לגויים - "בַּיּוֹם הַהוּא אֶתֵּן

לְגוֹג - מְקוֹם שֵׁם קָבֵר. אֲדָךְ זְכוּרִיה מִנְבֵּא עַל הַשֵּׁלֵב הַנוֹסֵף הַעֲתִידִי, שְׁבוּ יֵצְאוּ מִיַּם חַיִּים רוּחָנִיִּים מִירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעֲלֵה לִשְׁנֵי הַכּוּוֹנִים בְּמִידָה שׁוּוֹה. הֵן לְצַד שֶׁל אֲנָשִׁים מִיִּשְׂרָאֵל הַרוּדִפִּים אַחֵר הַעוֹשֵׁר וְהֵן לְצַד שֶׁל הַחוֹשְׁקִים בְּתוֹרָה – "חֲצִיִּים אֶל הַיָּם הַקְּדָמוֹנִי וְחֲצִיִּים אֶל הַיָּם הָאֲחֵרוֹן".
וְאִף יַחְזָקָאֵל מִנְבֵּא בְּמְקוֹם אַחֵר עַל הַשֵּׁלֵב הָאֲחֵרוֹן הַזֶּה כֹּאשֶׁר הוּא מִנְבֵּא עַל הַנְּחַל שֶׁיֵּצֵא מִבֵּית ד' לְכוּוֹן מִזְרַח אֶל הַצֵּד שֶׁנִּחְשַׁב צַד מֵת (יַחְזָקָאֵל מִז, ח): "וַיֹּאמֶר אֵלֵי הַמַּיִם הָאֵלֶּה יוֹצְאִים אֶל הַגְּלִילָה הַקְּדָמוֹנָה וְיָרְדוּ עַל הָעֲרֶבָה וְיָבִאוּ הַיָּמָה אֶל הַיָּמָה הַמּוֹצְאִים וְנִרְפְּאוּ וְנִרְפוּ הַמַּיִם".

הַגֵּשֶׁם שִׁירָד עַל הַגּוֹיִים

הַעֲשִׂירִים הַיְהוּדִים שֶׁתּוֹמְכִים בְּאֹפֶן יָשִׁיר אוֹ עֲקִיף בְּאֲחִיהֶם 'הַמִּתְמִידִים' יִזְכוּ לְחִלּוּקָה שׁוּוֹה בְּמִים חַיִּים הַרוּחָנִיִּים שֶׁיֵּצֵאוּ מִירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעֲלֵה. אֲדָךְ גַּם הַגּוֹיִים שֶׁרוּדִפִּים אַחֵרֵי הַעֲשִׂירִים וְאִינֵם תּוֹמְכִים בְּמִתְמִידִים הַיְהוּדִים מוֹעִילִים לְפִיתוּחַ הָעוֹלָם, וְלִכֵּן גַּם הֵם יִזְכוּ לְמַעַט 'מִים רוּחָנִיִּים', וְכַמּוֹת מוֹעֲטוֹת זֹו נִמְשַׁלֵּת בְּנְבוּאָת זְכוּרִיה לְטִיפּוֹת 'גֵּשֶׁם'. אֲדָךְ לֹא כָּל 'תְּאוּוֹה לְעֲשִׂירוֹת' שֶׁל הַגּוֹיִים תּוֹכָה לְהַכְרִה שֵׁשׁ בַּה צַד שֶׁל קְדוּשָׁה. עִם יִשְׂרָאֵל מְקַרֵּב בְּחַג הַסּוּכוֹת 'שְׁבַעִים פְּרִיס' כִּנְגַד שְׁבַעִים אוֹמוֹת הָעוֹלָם, וְבַכֵּךְ קוֹשֵׁר עִם יִשְׂרָאֵל בֵּין 'תְּאוּוֹת הַעֲשִׂירוֹת' שֶׁל הַגּוֹיִים לְבִין רְצוֹנוֹ שֶׁל בּוֹרֵא הָעוֹלָם שֶׁהָעוֹלָם יִמְשִׁיךְ וְיִתְפַּתַּח. גּוֹיִים שֶׁיִּכְיָרוּ בְּמַעֲלַתֵם שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְיִוִּדוּ לְעַם יִשְׂרָאֵל שֶׁמְקַרֵּב עֲבוּרָם בְּסוּכוֹת אֶת שְׁבַעִים הַפְּרִיס, יִזְכוּ שִׁירָד עֲלֵיהֶם 'גֵּשֶׁם רוּחָנִי' מִן הַשָּׁמַיִם, וְמַעֲשִׂיהֶם שֶׁל אוֹתָם גּוֹיִים יִירָשְׁמוּ לְטוֹבָה אֲצֵל בּוֹרֵא הָעוֹלָם. אֲדָךְ גּוֹיִים שֶׁלֹּא יִכְיָרוּ בְּמַעֲלַתֵם שֶׁל עִם יִשְׂרָאֵל, לֹא יִזְכוּ לַכֵּךְ. וְדַבֵּר זֶה מְרוֹמוֹ בְּנְבוּאָת זְכוּרִיה: "וְהָיָה אֲשֶׁר לֹא יַעֲלֶה מֵאֵת מִשְׁפָּחוֹת הָאֲרָץ אֶל יְרוּשָׁלַיִם לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְמִלְכָּךְ ד' צְבָאוֹת וְלֹא עֲלֵיהֶם יִהְיֶה הַגֵּשֶׁם".
חוֹסֵר 'טִיפּוֹת הַגֵּשֶׁם הַרוּחָנִי' הַזֶּה מִשְׁמַעוֹתוֹ שֶׁמַּעֲשֵׂי הַגּוֹיִים לֹא יִזְכוּ לְהִירָשֵׁם בְּסִפְרֵי הַנִּצְחָה שֶׁל הָעוֹלָם, וְהַגּוֹיִים שֶׁיַּעֲשׂוּ אוֹתָם יִמְשִׁיכוּ לְהִיחָשֵׁב כְּאֲנָשִׁים שֶׁהוּכּוּ בְּמַגְפָּה

מִשְׁמַעוֹת נְבוּאוֹת גּוֹג וּמְגוּג לִימִינוֹ

בְּסִיכּוֹם הַמֵּאֵמֶר רֵאִינוּ שֶׁהַרְמַבִּיִּים מְרַמְזוּ לָנוּ שֶׁזְכוּרִיה בֵּן הַקְּצַב אִינוֹ כַּהֵן, וְשֶׁצָּרִיךְ לְהַבִּין שֶׁהַמַּעֲשֵׂה שֶׁבְּמִשְׁנֵה בַעֲנִין הַגּוֹיִים שֶׁנִּכְנָסִים לְירוּשָׁלַיִם וְאוֹנְסִים אֶת הַנְּשִׁים – אִינוֹ כְּפִשׁוּטוֹ. חֲז"ל מְרַמְזִים לָנוּ בְּאֲמִצְעוֹת הַמַּעֲשֵׂה הַזֶּה שֶׁנְּבוּאוֹת מִלְחַמַת גּוֹג וּמְגוּג שִׁיכּוֹת בְּכָל דּוֹר. יְסוּד דּוֹמָה כְּבַר הַתְּבַאֵר בְּפִרְי צְדִיק¹, אֲלֵא שֶׁהַפְּרִי צְדִיק² הֵנִיחַ שְׁנְבוּאוֹת גּוֹג וּמְגוּג תַּתְקִימָנָה לְעֵתִיד לְבוֹא בְּדוֹר הַגְּאוּלָּה כְּפִשׁוּטָן, וְרַק הַיְתִיקוֹנִים שֶׁנַּעֲשִׂים בְּאוֹתָן נְבוּאוֹת מִתְקִימּוֹת גַּם בְּדוֹרוֹת שֶׁלפְּנֵי הַגְּאוּלָּה.
אֲמֵנִם מֵאֵז שֶׁיַּחְזָקָאֵל וְזְכוּרִיה נִיבְאוּ אֶת נְבוּאוֹתֵיהֶם, לֹא יְדוּעַ לָנוּ בְּעַבְרַת הַרְחוּקָה אוֹ הַקְּרֹב עַל מִלְחָמָה שְׁבִאוּ בַּה עֲמִים רַבִּים לְמִלְחָמָה עַל יְרוּשָׁלַיִם עִם הַמּוֹת רַבּוֹת שֶׁכּוֹלֵן מֵתוֹ בְּמַגִּיפָה. וְבַתְּקוּפַתָּנוּ מֵתַבְרַר וּמִסְתַּבֵּר אִם הַקְּרֹב עַל מִלְחָמָה שְׁבִאוּ בַּה עֲמִים רַבִּים מִלְחָמוֹת. לְכַאוּרָה בִּימֵינוּ מִתְבַּקֶּשֶׁת יוֹתֵר הַפְּרִשְׁנוֹת שֶׁל הַרְמַבִּיִּים וְחֲז"ל לְמִלְחָמוֹת גּוֹג וּמְגוּג, וְלִפְנֵי מְדוּבֵר בְּמִלְחָמוֹת נַפְשׁוֹת שֶׁנוֹעֲדוּ לְגַבֵּשׁ יַחֲדָת עֵלִיָּת שֶׁל לּוֹמְדֵי תוֹרָה הַמְּסַתְּפָקִים בְּמוֹעֵט. כֹּאשֶׁר בְּשֵׁלֵב הַגִּיבוּשׁ שֶׁל לּוֹמְדֵי תוֹרָה הָאֵלוֹ הֵם צְרִיכִים לְהַבִּיט בְּשֵׁאֵט נַפֵּשׁ אֶל תְּאוּוֹת אֲכִילַת הַבֶּשֶׂר וְאֶל תְּאוּוֹת הַעוֹשֵׁר שֶׁל הַגּוֹיִים.
אֶת כְּלֵי הַרְכַּב שֶׁמְזַכֵּיר זְכוּרִיה "הַסּוּס הַפָּרָד הַגָּמָל וְהַחֲמֹר וְכָל הַבְּהֵמָה", מְחַלִּיפִים בִּימֵינוּ רַכְבֵי פֶּאֶר, יַאֲכִסוֹת, וּמְטוֹסִים פְּרִטִּים. וּבְשֵׁלֵב הַגִּיבוּשׁ צְרִיכִים עֲמֵלֵי תוֹרָה לְהַבִּיט אֶל הַכֹּלִים הָאֵלוֹ וְאֶל מִי שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם כְּאֵילוֹ הֵם מוֹכִים בְּמַגִּיפָה, וְכֵאֵילוֹ הֵם בּוֹעֲרִים בְּ"אֵשׁ שְׁבַע שָׁנִים". וְכַפִּי שֶׁהַבִּיטוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָר בְּמִי שֶׁנִּגְרַר אַחֵר הַתְּאוּוֹת וְאֲכַל מִן הַשְּׁלִי. וְצָרִיךְ לְהַבִּיט אֶז אֶל הַחֲבָרִים הַיְהוּדִים שֶׁיֵּצֵאוּ לְרִדּוֹף אַחֵרֵי הַעוֹשֵׁר - כְּאֵילוֹ הַגּוֹיִים הַגְּלוּ אוֹתָם מִירוּשָׁלַיִם. אוֹלַם לְאַחַר שֶׁעֲמֵלֵי תוֹרָה עֲבָרוּ אֶת שֵׁלֵב הַגִּיבוּשׁ, וְהֵם שֶׁמְחִים בְּלֵב שֶׁלֵם בְּתַפְקִיד לּוֹמְדֵי תוֹרָה הַמְּסַתְּפָקִים בְּמוֹעֵט, הֵם רְשָׁאִים לְהַבִּיט בַּעֲנִין טוֹבָה אֶל חֲבָרִיהֶם שֶׁיֵּצֵאוּ לְרִדּוֹף אַחֵר הַעוֹשֵׁר. וְלְהַבִּין שֶׁחֲבָרִיהֶם יֵצְאוּ לְתַפְקִיד חָשׁוּב גַּם כֵּן, הַתְּפַקִּיד שֶׁל פִּיתוּחַ הָעוֹלָם. הַבְּנָה כִּזוֹ נִחְשַׁבֵת לְבַהֲיָרוֹת שֶׁל 'אוּרִי' אֲדָךְ זּוֹכִים לֵה רַק לְאַחַר תְּקוּפָה מְמוּשַׁכֵּת, וְכַפִּי שֶׁמוּבָא שֵׁם בְּזְכוּרִיה: "וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יִנְדַע לְד' לֹא יוֹם וְלֹא לְיָלָה וְהָיָה לְעֵת עֲרָב וְהָיָה אוֹר".

ה'אוּר' שֶׁזָּכָה לוֹ רַבִּי זְכוּרִיה בֵּן הַקְּצַב

לְפִי ה'אוּרִי' הַזֶּה רוֹאִים ב'אוּרִי' חֲדָשׁ אֶת הַכְּתוּב הַמְּסִיִּים אֶת נְבוּאָת זְכוּרִיה "וְהָיָה כָּל סִיר בְּיְרוּשָׁלַיִם וְבִיהוּדָה קִדָּשׁ לְד' צְבָאוֹת וְיָבִאוּ כָּל הַזְּבָחִים וְלִקְחוּ מֵהֶם וְבָשְׁלוּ בָהֶם וְלֹא יִהְיֶה כְּנֻעָנִי עוֹד בְּבֵית ד' צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא". כִּשֶׁם שֶׁ"יְרוּשָׁלַיִם" שֶׁבַתְחִילַת אוֹתָה נְבוּאָה מוֹפִיעָה בְּמִשְׁמַעוֹת סַמְלִית וְהַכּוּוֹנָה לִלְבַב הָעֲלִיוֹן, לְמִקּוֹם קְדוֹשׁ רוּחָנִי שֶׁמִּשֶׁם מִתְקַבְּלִים 'בִּיאוּרֵי תוֹרָה', כֵּךְ "בֵּית ד' צְבָאוֹת" שֶׁבְּסִיּוֹם אוֹתָה כּוּוֹנָתוֹ לִלְבַב הָעֲלִיוֹן. וְבַתְּחִילַת הַנְּבוּאָה הַבִּיטוֹ אֶל הַחֲבָרִים הַיְהוּדִים שֶׁיֵּצֵאוּ לְרִדּוֹף אַחֵרֵי תְּאוּוֹת אֲכִילַת הַבֶּשֶׂר וְתְּאוּוֹת הַעוֹשֵׁר כְּאֵילוֹ הַגּוֹיִים חֲדָרוּ לְירוּשָׁלַיִם (וְהַלֵּב הָעֲלִיוֹן) וְהַשְׁתַּלְטוּ עַל הַיְהוּדִים הָאֵלוֹ, אֲדָךְ בְּסִיּוֹם הַנְּבוּאָה (כְּשֶׁזָּכּוּ ל'אוּרִי') מְבַיְנִים שֵׁשׁ צוּרִךְ גַּם בִּיהוּדִים כְּאֵלוֹ, וְאֵז לֹא יִתְיַחֲסוּ עוֹד אֶל הַיְהוּדִים הַמִּתְאַוּוִּים לְבֶשֶׂר וְלַעוֹשֵׁר כְּאֵילוֹ הַגּוֹיִים ('כְּנֻעָנִי') חֲדָרוּ ל'בֵּית ד' צְבָאוֹת' וְהַשְׁתַּלְטוּ עֲלֵיהֶם. וְזוֹ מִשְׁמַעוֹת הַסּוּס – "וְלֹא יִהְיֶה כְּנֻעָנִי עוֹד בְּבֵית ד' צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא".
וְלְדַעַת הַרְמַבִּיִּים הַזֶּה מְרַמְזֵת הַמִּשְׁנָה כִּשֶׁהִיא מְסַפֶּרֶת אֶת הַמַּעֲשֵׂה בְּרַבִּי זְכוּרִיה בֵּן הַקְּצַב. ה'קְצַב' הוּא זֶה שֶׁמְסַפֵּק אֶת הַבֶּשֶׂר, וְרַבִּי זְכוּרִיה שֶׁהוּא מְמַשִּׁיכוֹ שֶׁל זְכוּרִיה הַנְּבִיא זָכָה ל'אוּרִי' שֶׁל אַחֲרִית הַיָּמִים, וְהוּא רוֹאֵה בְּרַכָּה בְּתְּאוּוֹת אֲכִילַת הַבֶּשֶׂר, וְהוּא מַעֲיֵד לְחַכְמִים שֶׁ'אֲשַׁתּוֹ' (חֲבָרֵי שְׂרֹדֵף אַחֵר תְּאוּוֹת הַבֶּשֶׂר וְהַעוֹשֵׁר) רוֹדֵף אַחֲרָיָה בְּמִינוֹן הַנְּכוּן, וְהוּא לֹא יִנְטָא. אֲדָךְ חַכְמִים שֶׁבְּמִשְׁנֵה לֹא זָכוּ ל'בַּהֲיָרוֹת' שֶׁל זְכוּרִיה בֵּן הַקְּצַב, וְהֵם מְסוּפָקִים שֶׁמֵא חֲבָרוֹ ('אֲשַׁתּוֹ') רוֹדֵף אַחֵר תְּאוּוֹת הַבֶּשֶׂר וְהַעוֹשֵׁר בְּמִינוֹן יִתְרִי וְהוּא יִנְטָא' עַל יְדֵי הַגּוֹיִים, וְלִכֵּן הוּא אִינוֹ נֹאמֵן לָהֶם.

¹ וְהַמְהַרְשֵׁ"א (פְּסַחִים דָּף נ, א) כְּבַר הַקְּשָׁה זֹאת, וְרֵאוּ שֵׁם בְּמַה שֶׁנִּדְחַק.

² רֵאוּ בְּסִפְר "ר" אֲשֶׁר מִפִּי תַלְמִידִיו" עֲמוּד 355

³ "... אֲבִיעָה חֲדָיוֹת מִנֵּי קָדָם ... וְנִסּוּ אֶל בְּלִבְכֶם לְשַׁאֵל אֶכָּל לְנַפְשָׁם ... וַיִּמְטֵר עֲלֵיהֶם מִן הַשָּׁמַיִם וְנָתַן לָמוֹ ... וַיִּמְטֵר עֲלֵיהֶם כְּעֶפֶר שָׂאֵר וְכַחֲלוֹל יָמִים עוֹף כְּנָף ... לֹא זָרוּ מִתְּאַוֶּתֶם עוֹד אֶקְלֵם בְּפִיהֶם: וְאִף אֶלֶהִים עֲלֶה בָהֶם וְיִהְיֶה בְּמִשְׁמַנֵּיהֶם וּבְחֹרֵי יִשְׁרָאֵל הַכְּרִיעַ ... " (תַּהֲלִילִים עַח).

⁴ מְהַרְשֵׁ"א (חֲדוּשֵׁי אֲגָדוֹת יוֹמָא דָּף עה, ב): "ב' פְּעַמִּים חֲטָאוּ בְּשָׁלוֹ כְּדֹאמְרֵי בְּעַרְכֵּן. וּבַהֲהוּא דְפִרְשַׁת בְּשַׁלַּח אִינוֹ מְפּוֹרֵשׁ דְּנַעֲשׂוּ עַל כֵּךְ, - אֲלֵא דִילְמַד סַתּוּם מִן הַמְּפּוֹרֵשׁ".

⁵ רַבִּי שְׁמַלַי בְּמַסַּכַת סוּטָה (דָּף יד, א) בְּבִיאוֹר כְּתוּב נוֹסֵף בְּנְבוּאָה הַזֶּה; זוֹהַר (רַעִיָא מֵהִימְנָא ג, נִשָּׂא דָף קכָה ב; כִּי תִצֵּא דָף רַפָּא א).

⁶ כְּמוּבָא בְּמַסַּכַת סַנְהֶדְרִין (דָּף יז, א).

⁷ "נְבוּאָה שֶׁנִּכְתְּבָה וְדֹאֵי שֶׁנִּצְרַכָּה וְשִׁיכָה לְדוֹרוֹת" (תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף וְיִקְרָא פְּרַשַׁת קְדוּשִׁים).

⁸ וְז"ל פְּרִי צְדִיק (פְּרַשַׁת שְׁמִינִי, ט): "אִיתָא בְּגִמְרָא (שְׁבַת דָּף קיח, א): "כָּל הַמְּקִיִּים שֶׁלֵּשׁ סַעוּדוֹת בְּשַׁבַּת נִיצוֹל מִשְׁלֵשׁ פּוֹרַעֲנִיוֹת, מְחַבְּלוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ, וּמְדִינָה שֶׁל גַּהֲנִים וּמִלְחָמוֹת גּוֹג וּמְגוּג. וְלְהַבִּין זֶה אִיךְ שִׁיךְ בְּכָל פֶּרֶט נַפֵּשׁ לְהִיוֹת נִיצוֹל מְחַבְּלוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ וּמִלְחַמַת גּוֹג וּמְגוּג שִׁיחָה רַק בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר בְּלַבָּד? וְיוֹתֵר פְּלֵא דְבַעַל הַמִּימְרָא הִיָּה בְּרַ קְפָרָא שֶׁהִיָּה בִּימֵי רַבִּי. וּבְסַנְהֶדְרִין (דָּף צז, ב) אֲמַרוּ ז"ל שֶׁקוֹדֵם לְשִׁמּוֹנִים וְחַמְשָׁה יוֹבְלוֹת לֹא יָבֵא מְשִׁיחַ,

ולפי חשבון הזה היה דורם כמאתיים שנה קודם זמן ביאת המשיח, ואיך אמרו על דורם ניצול מחבלו של משיח על כל פרט נפש? אך הענין הוא על דרך שאמרו ז"ל (שם צב, א) כל מי שיש בו דיעה כאלו נבנה בית המקדש בימיו, דהיינו שכל נפש מישראל יש בכוחו לבנות המקדש בפנימיות עם מדת ימיו הגם שבפועל הוא המניעה מהכלל, עם כל זאת ברוחניות יש מציאות בנין בית המקדש בכל נפשות ישראל בפרט, וממילא גם התיקונים מחבלו של משיח ומלחמות גוג ומגוג ישנם גם כן ברוחניות בכל פרט נפש".

לע"נ אמו"ר רחל בת ר' בנימין בונים ע"ה

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ה)

Vienna, Austria

וינה, אוסטריה
אדר תשס"ב

דין העוסקים בפעילות ביטחונית לעניין אכילה ושתייה ביום-הכיפורים

שאלה:

מהו דין העוסקים בפעילות ביטחונית לענין אכילה ושתייה ביום כיפורים?

תשובה:

אכילה ושתייה הותרו ביום- הכיפורים במקום סכנה ואפילו בספק פיקוח- נפש, אלא שכל מקרה צריך להיבחן בפני עצמו. הרבה תלוי במצב בריאותו של השואל ובתנאי מזג- האוויר. אנשי- ביטחון בתפקיד כאשר הם מרגישים חולשה¹, הם רשאים לשתות ב"שיעורים"².

בזמן סיורי- נוכחות רכובים כשהחשש להיתקלות נמוך מאוד, יש לצום כרגיל, כל עוד אין חשש להתייבשות.

¹ "קשרי מלחמה" (ח"א עמ' 119).

² גדר שתייה "פחותה מכשיעור": כמות הנוזלים מיוחד לכל אדם על- פי מידותיו. לכן מן הנכון לבדוק את ה"שיעור האישי" לפני יום כיפור – ימלא פיו מים, וימדוד כמות זו שחציה ודאי יהיה פחות ממלוא לוגמיו (אצל אדם מבוגר בינוני כ- 40 סמ"ק).
לכתחילה ימתין בין שתייה לשתייה 9 דקות, ואם המצב דחוק יותר ימתין בין שתייה לשתייה 5 דקות, ולכל הפחות- 2 דקות. עיין שו"ע או"ח (סי' תרח סעי' ו, ז) ו"משנה ברורה" (שם ס"ק כא), ועיין עוד שו"ת "יחווה דעת" (ח"ו סי' לט), וסי' "נשמת אברהם" (חלק או"ח עמ' רצט, ש- שג, שד).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

ארץ חמדה – קישור לשו"ת במראה הבזק באתר

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ גב' לוריין הופמן ז"ל	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת היידי				